

Rovná daň, nebo rovný důchod?

Lubomír Lízal

Ústavní soud ohlášeným zrušením současného systému výpočtu penze de facto nařídil urychlenou penzijní reformu. Jak je to možné? V kostce nálezní soudu říká, že výše důchodu se má odvíjet od výše plateb do systému v minulosti. Jinými slovy, jelikož odvody do systému penzí jsou dnes proporcionální výši příjmů (do takzvaného zastropování odvodů sociálního pojištění před několika lety šlo vlastně o rovnou daň), má být i penze obdobně proporcionální výši odvodů.

Což ovšem není, současný systém obsahuje vysoce progresivní "zdanění". Zatímco člověk s průměrnou mzdou získal penzi asi ve výši 44 % mzdy, v případě, který Ústavní soud posuzoval (příjem odpovídající trojnásobku průměrné), činil tento poměr pouhých 19 %. To je praktický dopad napadeného současného ustanovení o výpočtu penzí, které při stanovení tzv. výpočtového základu říká: "Převyšuje-li osobní vyměřovací základ částku 10 500 Kč, stanoví se výpočtový základ tak, že částka 10 500 Kč se počítá v plné výši, z částky osobního vyměřovacího základu nad 10 500 Kč do 27 000 Kč se počítá 30 % a z částky osobního vyměřovacího základu nad 27 000 Kč se počítá 10 %."

Pokud bychom převedli tuto metodu do daňového principu, mají nízkopříjmové skupiny daň 0 %, středněpříjmové 70 % a vysokopříjmové čelí mezní dani 90 %. Nesoulad mezi proporcionální platbou do systému a "daněním" plnění (tedy krácení výpočtového základu penzí) je zjevný.

Jenže není moc na výběr. Soud též konstatoval, že dosavadní zastropování odvodů je nedostatečným nástrojem omezení této nerovnosti, neboť je provedeno na příliš vysoké úrovni. Není od věci konstatovat, že též dva soudci projevili odlišný názor oproti většinovému. Dobře to vystihuje samu ekonomickou podstatu sporu – totiž zda jde o pojištění, jak je to nazýváno, či o jinou formu daně a penze je jen sociální dávkou. Zatímco pojistné plnění má odpovídat platbám, u daně a dávkou tomu tak být nemusí.

Jen pro srovnání, Česká republika se podle OECD totiž velmi blíží principu rovného důchodu, tedy situaci, kdy všichni dostávají důchod ve stejné výši. Rozdíl je však v tom, že v těchto zemích s podobným principem (jako je například Velká Británie) je velmi rozvinutý druhý pilíř – soukromé fondové pojištění. V sousedním Německu jsou zase odvody na veřejný důchodový systém zastropovány již na 1,6násobku průměrné mzdy.

Ústavní soud tak ve svém rozhodnutí jakoby dal politikům dvě základní alternativy pro veřejný systém penzí na výběr: buď snížíte odvody do systému pro nadprůměrně vydělávající skupiny, nebo jim musíte dát výrazně vyšší důchody. Buď bude rovná daň (ve smyslu odvodů na sociální zabezpečení) a skutečně proporcionální výše důchodu k zaplaceným příspěvkům, nebo budou odvody zastropovány někde okolo dvojnásobku průměrné mzdy a zůstane rovný důchod.

Ve skutečnosti však na výběr moc není. Naše odvody již patří v mezinárodním srovnání k vysokým a zvyšovat je dále nelze. Obě varianty tak ve svém důsledku povedou stejným směrem. Takže ať si politici vyberou kteroukoliv variantu, budou muset přiznat, že veřejný systém bude nedostatečný z hlediska zachování přiměřené životní úrovně po odchodu do penze vzhledem k předchozím příjmům a jediným řešením je tak skutečná reforma spočívající v dostatečně silném druhém pilíři – soukromém připojištění fondového typu.

Řešením je skutečná reforma spočívající v dostatečně silném druhém pilíři